

vladinu.

Političke odluke ne smiju uslijediti iz straha od negativnih sankcija, već iz ubjeđenja da su takve odluke "ispravne". Masovni mediji su jedan od bitnih proizvođača ideologija u modernim društvima. Masovni mediji imaju "moć govora", tako da oni mogu širiti svoje sopstveno тумачење реалности.

Jürgen Habermas strahuje od disfunkcionalnih posjedića masovnih medija po демократију. У његовом дјелу "Структуралне промјене јавности" (1968), Habermas сматра да је "критички публицист" угрожен од стране публициста манипулације Невјавног мњења, које се развија одозго. Оно служи манипулисању публиком или пак легитимисању пред њом.

Други аутори сматрају да масовни медији штете демократији, јер подржавају (подстичу) политичку пасивност грађана. Постоји публика равнодушних, коју карактерише пасивно аполитично држање потрошача, такођер и у области политике. За социолога Ralf Dahrendorfa (1967) ове аполитичне личности представљају једну "латентну јавност", већину пасивних грађана, који понекад учествују на изборима и који се разликују од активне јавности (мањина оних који су редовно и са сопственом иницијативом заступљени у политичком процесу).

Michael J. Robinson опасност види у томе што објективно и балансирано извјештавање могу довести до "Videomalaise". Телевизија ствара непажљиву публику, велики и аморфан дио публике масовних медија, који није спреман да чита новине, али

који је, наспрот томе, спреман да слуша и гледа вијести, у случају да су ове забавне.

Elisabeth Noelle-Neumann је спрела у Њемачкој 1966/67 једну студију, у којој је хтјела истражити, шта се дешава кад људи набаве први ТВ апарат. Дошла је до сљедећих резултата: "Код људи, који мало читају, под утицајем телевизије мијења се слика (представа) о политици на један неодогавајући начин: политика је једноставнија него што се мислило, она је напета (узбудљива), до изражаја долазе елементи које можемо наћи у позоришту лутака: акције је много, као и међусобних удараца, свађа. Слика о политици је сасвим другачија, уколико се поред гледања телевизије редовно читају и новине."⁵

Политичко извјештавање, којим се публика жели информисати и учинити способном за самостално заузимање ставова, такођер мора понудити и background информације. При томе је битно да се појасне и нагласе супротни погледи о одређеним тематским подручјима.

Неки аутори сматрају да су масовни медији, захваљујући многобројним информацијама и сензационалистичкој оријентацији, створили негативну слику о свијету. Стално наглашавање социјалних и еколошких катастрофа, политичких и економских скандала, производе код младих и сензибилних људи "расположење о смаку свијета".⁶ Ови људи траже кривце за стварне и наводне несреће у претходним генерацијама и онима који данас располажу са моћи, којима онда више не поклањају повјерење. То је разлог дезорјентације код младих људи и њихове агресије према постојећем.⁶

5 Rowland Lorimer, Масовне комуникације, Сlio Београд 1998, С. 65

6 Originaltitel: Rowland Lorimer Mass Communication A comparative introduction Manchester University Press

Mediji i vlast - (zlo)upotreba medija

Opšti izbori u BiH pokazali su, još jednom, da su mediji u predizbornom procesu bili u funkciji promovisanja političkih stranaka, a ne informisanja javnosti.

Друга ствар коју су показали недавно одржани избори је да је маркетиншки колач који се дијели између медија сувише мали да би задовољио све апетите. Услјед тога медији су принуђени да на уштрб професије праве compromise.

Ово су неке од ствари које су се мogle чути на округлом столу

на тему "Mediji i vlast - (zlo)upotreba medija" који су у Banjoj Luci 13. oktobra organizovali fondacija Friedrich Ebert i Transparency International BiH.

Prema riječima predstavnice Regulatorne agencije za komunikacije Dunje Mijatović "dignitet novinarske profesije nikad nije bio u opasnosti kao što je sada".

"Na našim prostorima u posljednjih nekoliko godina do kraja je sprovedena ideja o novinaru kao društveno-političkom radniku. Živimo unutar tri jednopartijska sistema zasnovana na etničkim principima. Ovakva etnička politička matrica proizvodi etnički selektirane medije".

Miodrag Živanović, profesor Filozofskog fakulteta u Banjoj Luci

"Sa politikom oprezno, sa političarima još opreznije".

Drago Hedl, novinar Feral tribune Split

"Osjeća se letargija i apatija. Prilozi koje možemo da gledamo na TV su dosadni i neprofesionalni, o novinama da i ne govorimo", istakla je Mijatovićeva dodajući da bosansko-hercegovačkom medijskom prostoru nedostaje istraživačkog novinarstva.

Član Upravnog odbora Udruženja BH novinara Boro Konić se osvrnuo na male novinske tiraže i na neravnomjeran odnos između novca koji se može zaraditi prodajom marketinškog prostora i broja TV i radio stanica koje emituju u BiH.

"Svih sedam dnevnih novina u BiH nemaju tiraž veći od 100.000 što je regularan tiraž za једне новине у Hrvatskoј, dok, s druge strane, 40 TV stanica i 140 radio stanica u BiH takmiče se za marketinški kolač koji ne prelazi 60 miliona maraka godišnje", istakao je Konić.

Jedan od uvodičara, novinar nedeljnika Vreme iz Beograda,

Dejan Anastasijević ocjenjuje da је medijska situacija u Srbiji gora nego za vrijeme Miloševića.

"Ova tvrdnja je možda pretjerana, ali ne i netačna. Milošević u svoje vrijeme bio zainteresovan za samo neke medije. Pravila igre su se u međuvremenu promijenila i vlast je sada zainteresovana da sve medije ima pod kontrolom. Drugim riječima država je stavila šapu na većinu medija", istakao je Anastasijević.

On је dodao да је regulacija medija u Srbiji vrlo labava u smislu да је dozvoljeno sve i да ništa nije dozvoljeno, te да су imena vlasnika privatnih medija samo fiktivna, odnosno да iza tih imena stoje tajkuni koji su itekako bliski vlasti.

Novinar Feral tribune iz Splita Drago Hedl kaže да би mediји trebalo да kontrolišu vlast, ali да је у praksi drugačije - mediји су predmet kontrole vlasti.

"Izravno uplitanje države u rad medija ne doprinosi zdravoj tržišnoj utakmici", istakao je Hedl dodajući да је hrvatsko novinarstvo prošlo razne faze: od jednomlja, nade u demokratiju, razočarenja, krvavog rata, autokratske vladavine једне stranke, velike nade, te detudmanizacije.

Srdan Blagovčanin iz organizacije Transparency International BiH kaže да за Bosnu i Hercegovinu важи fenomen zarobljene државе коју карактерише јак politički uticaj на sve sfere života.

"U državama sa ovim fenomenom mediји služe за anesteziiranje javnosti. Većina najuticajnijih medija u BiH је јасно politički opredjeljena. Kod javnih emitera prisutna је јака autocenzura, novinari ili urednici zaobilaze velike teme; ponašaju се pragmatično", smatra Blagovčanin.

MLADI U POLITICI

ГОДИНА 1

БРОЈ 5

ЦИЈЕНА 0 KM

ОКТОБАР 2006.

ХЕЛСИНШКИ ПАРЛАМЕНТ ГРАЂАНА БАЊАЛУКА

U ovom broju čitajte:

Saopšteni konačni nepotvrđeni rezultati izbora - najviše mandata

osvojili Stranka demokratske akcije, Stranka za BiH i Savez nezavisnih

socijaldemokrata

Nakon opštih izbora 2002. godine imali smo 5,92% nosilaca mandata

mlađih od 30 godina, a koliko ih imamo sada, nakon 1. oktobra, još se ne zna

Uloga medija u političkoj demokratiji - u modernim državama i masovnim

društvima politiku je nemoguće zamisliti bez masovnih medija

Marketinški kolač koji se dijeli između medija suviše mali da bi

zadovoljio sve apetite

Rezultati izBORA

Centralna izborna komisija BiH saopštila je 18. oktobra konačne nepotvrđene rezultate izbora održanih 1. oktobra.

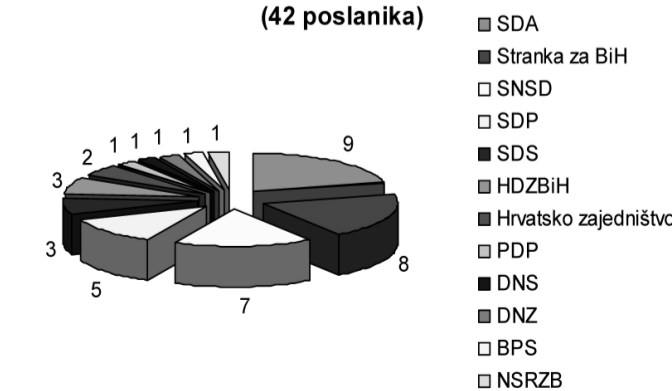
Prema podacima CIK-a od 7245 kandidata, koliko ih se prijavilo za izbore, njih 518 osvojilo je mandate na različitim nivoima vlasti.

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH

Prema objavljenim rezultatima u Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH, koja broji 42 poslanika, ušle su: SDA sa devet mandata, Stranka za BiH sa osam mandata, SNSD sa sedam mandata, SDP BiH pet mandata, SDS i HDZ - Hrvatska koalicija-HNZ po tri mandata, Hrvatsko zajedništvo HDZ 1990 dva mandata, a po једan mandat osvojile су Narodna stranka Radom za boljitak, BPS - Sefer Halilović, DNZ BiH, PDP RS i DNS.

Sastav Predstavničkog doma Parlamenta BiH (42 poslanika)

Narodna skupština RS

SNSD je osvojio 41 mandat u Narodnoj skupštini RS, SDS 17 mandata, PDP osam mandata, po četiri mandata imaju DNS i Stranka za BiH (imaće tri poslanika), a po tri mandata Socijalistička partija i SDA, dok SRS RS ima dva mandata i SDP BiH jedan mandat.

U Skupštini RS jedno poslaničko mjesto ostaće upražnjeno, objavila je CIK.

Naime, u Skupštini RS Stranka za BiH je osvojila četiri poslanička

Parlament Federacije BiH

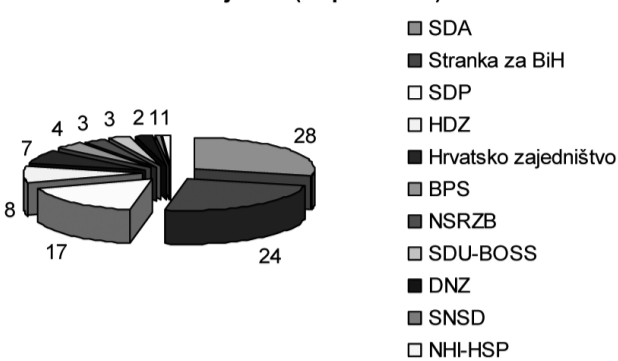
U Predstavnički dom parlamenta Federacije BiH, koji broji 98 poslanika, ušle su SDA sa 28 mandata, SBiH sa 24 mandata, SDP BiH sa 17 mandata, Koalicija HDZ BiH sa osam mandata, koalicija Hrvatsko zajedništvo HDZ 1990 sa sedam mandata, BPS - Sefer Halilović sa četiri mandata, NS - Radom za boljitak i Patriotski blok SDU-BOSS sa po tri mandata, DNZ BiH sa dva mandata, a po jedan mandat osvojile su SNSD i NHI-HSP-Đapčić-Jurišić.

Iz rezultata izbora proizilazi da će u Domu naroda parlamenta FBiH nedostajati tri delegata iz reda srpskog naroda.

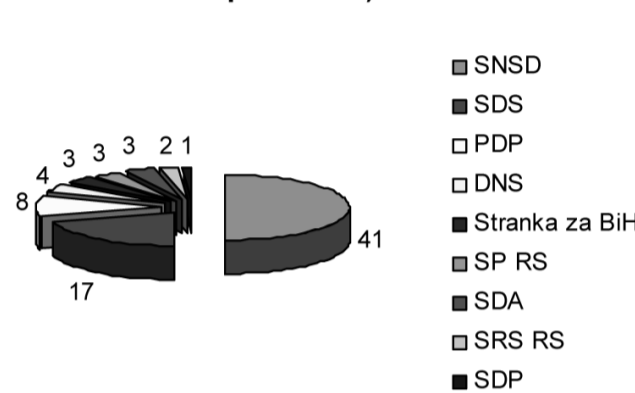
Skupštine kantona biraju 58 delegata u federalni Dom naroda i to po 17 Srba, Hrvata i Bošnjaka, te sedam iz reda ostalih. Ukoliko budu potvrđeni rezultati za skupštine deset kantona, nedostajće tri srpska poslanika.

Prema Ustavu FBiH, u Dom naroda federalnog parlamenta mogu biti izabrani samo delegati koji su izabrani u skupštine kantona.

Sastav Predstavničkog doma parlamenta Federacije BiH (98 poslanika)

Sastav Narodne skupštine RS (83 poslanika)

mandata (jedan redovno i tri sa kompenzacione liste), ali je dostavila kompenzacionu listu sa svega tri kandidata, od kojih je jedan bio "redovni", tako da CIK nije imala kome da dodijeli mandat.

Predsjedništvo BiH

Novi članovi Predsjedništva BiH su Nebojša Radmanović, Haris Silajdžić i Željko Komšić.

Prema konačnim nepotvrđenim rezultatima izbora Nebojša Radmanović pobijedio je u trci za srpskog člana Predsjedništva BiH sa osvojenih 287.675 glasova ili 53,26 odsto u odnosu na druge кандидате.

Kandidat Stranke za BiH Haris Silajdžić pobijedio je na izborima za bošnjačkog člana Predsjedništva BiH sa osvojenih 350.520 glasova ili 62,8 odsto, dok je kandidat SDP BiH Željko Komšić pobijedio na izborima za hrvatskog člana Predsjedništva BiH sa osvojena 116.062 glasa ili 39,56 odsto.

Predsjednik i potpredsjednici RS

Na izborima za predsjednika Republike Srpske pobijedio je kandidat SNSD-a Milan Jelić sa osvojena 271.022 glasa ili 48,87 odsto.

Kandidati Hrvatske koalicije za jednakopravnost NHI-HDZ-HSP-Đapčić-Jurišić-HNZ Davor Čordaš i SDA Adil Osmanović izabrani su za potpredsjednike RS.

Čordaš je osvojio 4.598 glasova ili 0,83 odsto, a Osmanović 22.444 ili 4,05 odsto.

Mladi nakon opštih izbora 2002. godine

Iako je od održavanja izbora 1. oktobra

2006. godine prošlo skoro mjesec dana, još nema podataka o starosnoj strukturi

izabranih nosilaca mandata.

Izborna komisija BiH čeka da prođu svi zakonom predviđeni rokovi za žalbe na izborne rezultate i jedini podatak koji se od Komisije može dobiti je podatak o broju mladih koji su kandidovali za izbore - od ukupnog broja kandidata (7245) 1526 ili 21% je bilo mlađe od 30 godina.

Dok ne dobijemo konačne i potvrđene rezultate izbora, uključujući i starosnu dob izabranih, podsjetimo se kako su mladi političari prošli na opštim izborima održanim prije četiri godine.

Mladih je na kandidatskim listama na opštim izborima 2002. godine bilo oko 20%, ali tek neznan broj njih osvojio je poslaničke mandate.

Ako se analizira svih 14 parlamenata (dvodomni državni, dva entitetska, Brčko Distrikt i 10 kantonalnih) vidjećemo da postoji 608 zakonodavaca. Od tog broja samo 36 je mladih, odnosno 5,92%. Ovo se može reći i drugačije - 94% svih osoba koje

su 2002. izabrane da donose zakone u BiH bile su osobe starije od 30 godina.

U parlament Federacije BiH na opštim izborima 2002. godine izabrano je 3,3% mladih, a u Parlament RS 2,4%. Nakon sprovedenih izbora pokazalo se da je "najmladi" kanton Bosansko-podrinjski sa čak 24% mladih zastupnika, dok u Skupštinu Posavskog kantona nije ušao nijedan političar mlađi od 30 godina.

Na osnovu podataka Izborne komisije BiH od ukupnog broja registrovanih glasača za izbore 2002. godine mladih je bilo 16,8%, a na izbore je izašlo 13,7% mladih od 30 godina.

U tabeli su dati podaci o zastupljenosti mladih u zakonodavnim tijelima na svim nivoima u BiH nakon izbora 2002. godine, uključujući i ona tijela za koje se nije glasalo direktno (kao što su Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH i Dom naroda Federacije BiH)

SKUPŠTINA	Broj zastupnika	Broj mladih zastupnika	% mladih zastupnika
Parlamentarna Skupština BiH	57	0	0%
Parlament FBiH	150	5	3,3%
Narodna skupština RS	83	2	2,4%
Unsko-sanski kanton	30	1	3,3%
Posavski kanton	21	0	0%
Tuzlanski kanton	35	3	8,6%
Zeničko-dobojski kanton	35	3	8,6%
Bosansko-podrinjski kanton	25	6	24%
Srednjobosanski kanton	30	1	3,3%
Hercegovačko-neretvanski kanton	30	2	6,7%
Zapadnohercegovački kanton	23	1	4,3%
Kanton Sarajevo	35	7	20%
Kanton 10	25	3	12%
Brčko distrikt	29	2	6,9%
Ukupno	608	36	5,92%

Импресум

Urednica: Dragana Dardić
Helsinski parlament građana (HPG) Banja Luka je lokalna nevladina organizacija u Bosni i Hercegovini. Helsinski parlament građana Banja Luka podržava i stimuliše autonomnost i slobodu svih građana/građanki uključivanjem marginalizovanih društvenih grupa u demokratske procese, naročito žena i mladih. Stvaranje uslova za intenzivnije uključivanje mladih u javni život je jedno od programskih ciljeva HPG-a. U okviru ove programske oblasti HPG sprovodi projekat "Promijeni TI" koji je finansijski podržan od Olof Palme International Center, zahvaljujući donaciji Švedske međunarodne razvojne agencije (SIDA). Ovakv mjesecni bilten koji drži u ruci je alat kojim te informišemo kako i ti da izađeš iz margine i postaneš onaj kojijona koja odlučuje šta će se dešavati u tvojoj okolini. Zato Promijeni TI!

Tim Omladinskog programa HPG

Krfska 84 - 78000 Banjaluka - tel: 051 432 753 - faks: 051 432 752 - mladi@hcb.org - www.hcb.org

Ovaj dokument je izrađen uz finansijsku podršku Švedske međunarodne agencije za razvoj i saradnju SIDA. Mišljenja i stavovi koji su u njemu navedeni pripadaju Kancelarijom parlamenta građana Banja Luka što ne znači da su to i zvanični stavovi SIDA. HPG Banja Luka je isključivo odgovoran za sadržaj ovog dokumenta.

This document has been financed by the Swedish International Development Cooperation Agency, Sida. Sida does not necessarily share the views expressed in this material. Responsibility for its contents rests entirely with the author.

Uloga medija u političkoj demokratiji

Ауторица: Тања Тојић

(Текст је извод из маџистерског рада Тање Тојић "Функционисање електронских медија у условима незванично међународног пројектораша у БиХ", Центар за медије југоисточне Европе - COEM3 Универзитет за европске студије Франкфурт Вагрина, 2004.)

Област медија, а нарочито телевизија, спадају у најзначајније индикаторе за постојање, односно недостатак плурализма и демократије у једном друштву. За разлику од штампе, али такођер и од радија, телевизија, захваљујући својој снази дјеловања, је такав медиј код којег су држава, односно владајуће странке у традиционалним етатистичким друштвима, ријетко спремне да се одрекну своје доминације и монополске позиције. Ово се односи како на контролу над јавним емитерима али такођер и на допуштање приватних станица¹.

Права на слободу мишљења те слободу изражавања тијесно су повезана са слободом окупљања и удруживања, те са слободом штампе и медија. Ово право спада у прву генерацију људских права. Скупа са правом на живот и физички интегритет, једнакост пред законом и исту заштиту пред судом, ово право представља једно од темељних грађанских и политичких права.

Често се медији означавају као "четврти стуб" у држави (пored извршне, законодавне и судске власти). У модерним државама и масовним друштвима политику је немогуће замислити без масовних медија, с обзиром да она бива посредована путем масовних медија.

Разна удружења и партије покушавају да путем PR активности допру до јавности и у те сврхе користе управо медије.

Модерне државе се тешко могу предочити без инструментарија средстава масовних комуникација, с обзиром да се јавно суочавање без њих не може извести. Индивидуално право, да се учествује у јавном мњењу, допуњава се захтјевом да средства масовних комуникација буду ослобођена државне принуде. Владајућим структурама мора бити одузета свака могућ-

ност да интервенишу у уређивање новина или радио и ТВ програма.

Важно је, дакле, спријечити сваки облик манипулације. Многи аутори, међутим, медијима приписују негативна својства.

Овом проблематиком бавили су се теоретичари манипулације. Према Elisabeth Noelle-Neumann и Winfried Schulz манипулација egzистира онда, када се "покушава утицати на људе, а да они то не знају, са промишљеним знањем о томе како се може управљати њиховом вољом, и ако се на овај начин они успију покренути ка ставовима и дјеловању, које никада сопственом вољом не би прихватили нити спровели. Они на тај начин постају објективно неслободни, они постају објектима манипулације"².

Технике манипулације

У технике манипулације убрајају се свјесно искривљена слика догађаја, баш као и прешућивање и скривање извора. Манипулирати се може и фалсификатима. Reiner Geisler разликује два типа манипулације, који се ипак не могу посматрати као супротности: а) Одређене елите, односно класе окупирају масовне медије; б) Путем механизма тржишне привреде производи се аполитична масовна култура.³

Herbert Marcuse приписује масовним медијима централни значај у манипулацији потребима. "Медијским садржајима се приписује велика улога у обликовању једнодимензионалног човјека. Масовни медији прилагођавају човјека непримјетно захтјевима постојећег система, тако што потискују критичко индивидуално размисљање. "Једнодимензионално мишљење" успјешно интегрише супротности. Класним интересима користе масовни медији, јер подржавају силу и глупост, и заслепљују слушаоце". (Marcuse 1969)⁴

Позитивне стране медија

У ауторе, који пак не виде негативне посљедице масовних медија на развитак демократије, убраја се Wilbur Schramm (1961). Он своју позицију аргументује на сљедећи начин: демократија није угрожена све док масовни медији допуштају слободну критику и слободно извјешћавање, и све док заступају више од два политичка стајалишта. Сличну оптимистичку позицију заступа и њемачки теоретичар комунологије Franz Ronneberger (1971). Он мисли да систем масовних комуникација обухвата социјалне потребе, даље их артикулише и претвара у захтјеве, те их усмјерава ка компетентним друштвеним центрима, истовремено их објављује и критикује политичке одлуке.

Политика користи многе комуникацијске технике и масовне медије, како би утицала на јавност. Ово се дешава у форми односа са јавношћу (public relations - PR). За Франца Роннебергера везе са јавношћу су од централног значаја за демократију.

Демократија представља сагласност грађана са државним уређењем, које је створено уставима. Овакв консензус мора опстати. Само у случајевима да појединац добије довољно информација о одлучујућим питањима и одлукама, он може одговорно учествовати у обликовању јавне воље. При томе се мора спријечити (уклонити) опасност од претварања рада владајућих органа у изборну пропаганду.

На основу изложеног може се утврдити, да су масовни медији у потпуности интегрисани у модерна друштва. Без медија је функционисање ових друштava немогуће. Грађани, друштвене организације и business се ослањају на медије, како би се информисали о догађајима у заједници, нацији и свијету.

Али масовни медији функционишу унутар одређених оквира, постављених од стране политике и правног поретка. Уколико су друштва отворенија за сваки глас, утолико је одлучујућа улога масовних медија. Веза (спона) између медија и друштва, те улога медија у друштву могу се илустровати путем сљедећих позиција:

- у оквиру државе
- као дио друштвених и политичких покрета или политичких партија
- кроз приватна предузетништва
- путем једног јавног предузетништва, који је истовремено удаљен од државе.⁵

Лоример их све обједињава и долази до закључка да ове перспективе обухватају сљедеће елементе:

- Унапређивање (поспјешивање) власничких интереса власника/ контролни ентитет (држава, друштвени или политички покрети или business класе.) Ова перспектива чини оквире, који одговарају штампи под контролом, или у дијелу властништва државе;
- Праћење (слијеђење) слободе мишљења: ову перспективу означавамо либералном због искључивог наглашавања индивидуалних слобода и слободе мишљења;
- Информисање на основу слободног и јавног истраживања, одвађања информација и мишљења, у име и као рекација на захтјеве публике.⁶

Да би се могло практицирати право на слободу мишљења, мора постојати приступ информацијама које су за то неопходне. Све ствари, које побуђују јавни интерес и које грађани морају знати како би обликовали свој политички суд, морају бити предметом јавних дискусија. Сама принуда на јавност није довољна гаранција за модерну демократију.

Штампа, радио и телевизија могу остварити своју улогу у демократијама само онда, када у њима јасно долазе до пуног изражаја јавне контроверзе и многострукост могућих мишљења.

Јавност је инструмент, који омогућава контролу над цјелокупном политичком силом. Мисао америчког судије Huga Blacka може на овом мјесту најбоље илустровати смисао слободе мишљења: "Ниједна земља не може живјети у слободи уколико њени грађани могу бити угрођени физички или финансијски због критике владе, њеног дјеловања и њених представника"⁷.

Италијански социолог Vilfredo Pareto (1962) заступао је тезу да је развитак демократије повезан са смањењем манифестне упо-

требе силе и са интензивним коришћењем техника манипулације приликом управљања народом. У терминологији италијанског по-

литолога Gaetana Moscaea (1950), свакој политичкој елити је потребна "политичка формула", идеологија, како би легитимирала

1 Rossen Milev, TV auf dem Balkan, 1996, Hans-Bredow- Institut, S.147

2 Michael Kunczik, Astrid Zipfel, Увод у публицистичку зnanost и комунологију, Уред Фондације Friedrich Ebert Загреб, 1998., С. 51

3 Michael Kunczik, Astrid Zipfel, Увод у публицистичку зnanost и комунологију, Уред Фондације Friedrich Ebert Загреб, 1998., С. 52

4 Michael Kunczik, Astrid Zipfel, Увод у публицистичку зnanost и комунологију, Уред Фондације Friedrich Ebert Загреб, 1998., С. 53

7 Rowland Lorimer, Mass Communication, Масовне комуникације, Слио Београд 1998, С. 65

8 Слободан Реланџ: Водич за новинаре, Независно удружење новинара Републике Српске, Бањалука 1997, С.20